

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain niin, että osa kunnallisen eläkelaitoksen menoista voitaisiin jakaa jäsenyhteisöille niiden palveluksen perusteella syntyneiden varainhoitovuoden aikana maksettujen eläkemenosuuksien suhteessa. Eläkelaitoksen valtuuskunta voisi päättää kunkin vuoden osalta näin jaettavan meno-osuuden suuruudesta ja antaa kustannusten jakamista koskevia soveltamishojeita.

Lisäksi ehdotetaan täydennettäväksi eläke-

sioiden käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä. Eläkeasioiden käsittelyssä noudatettaisiin pääosin hallintomenettelylain keskeisiä periaatteita. Lakiin lisättäisiin säännökset oikaisu menettelystä sekä tehtäisiin lisäksi eräitä muita tarkistuksia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta. Oikaisuvaatimus menettelyä ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä sovellettaisiin päätökseen, joka on annettu tämän lain voimaantulon jälkeen.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 6 §:n 1 momentin (958/93) mukaan kunnallisen eläkelaitoksen menoista vastaavat eläkelaitoksen jäsenyhteisöt, minkä lisäksi lain soveltamisalaan kuuluvat henkilöt ovat velvollisia osallistumaan laitoksen menojen kattamiseen samalla osuudella kuin työntekijäin eläkelain (395/61) soveltamisalaan kuuluvat työntekijät.

Menojen jakaminen eläkelaitoksen jäsenyhteisöjen kesken suoritetaan jäsenyhteisön maksamien ansioiden suhteessa. Jakoon vaikuttaviksi ansioiksi luetaan lain soveltamisalaan kuuluville henkilöille suoritettut palkat, palkkiot ja ansionmenetyksen korvaukset sekä mahdolliset sporttelit. Eläkelaitoksen valtuuskunta voi lisäksi niin halutessaan ottaa jakoa suoritettaessa huomioon myös muita jäsenyhteisön maksamia ansioita. Kunnalliseen eläkejärjestel-

mään sisältyvien ammatillisten eläkeikien takia eläketurvan taso ja siten myös siitä syntyvät kustannukset vaihtelevat eri henkilöillä varsin paljon. Tästä syystä kustannusten jaon pohjana olevat ansiot on ennen jakoa kerrottava eläkelaitoksen valtuuskunnan vahvistamalla kertomilla, joissa on otettu huomioon erilaisten eläkeikien tai muiden eläketurvan sisällön erojen vaikutus laitoksen eläkevastuisiin. Valtuuskunta voi harkintansa mukaan sisällyttää kertomiin myös eläketurvan sisällöstä riippumattomia tekijöitä, jos niillä on vaikutusta eläkevastuisiin.

Kunnallisten työeläkeasioiden käsittelystä ei ole juurikaan säännöksiä laissa. Eläkelaitoksen eläkesäännössä on määräyksiä hakemuksen muotovaatimuksesta, liitteistä ja jättöpaikasta sekä päätöksentekovelvollisuudesta ja päätöksen lähettämisestä. Eläkelaitoksen ohjesäännössä, jonka valtuuskunta hyväksyy ja sisäasiainministeriö vahvistaa, on määräyksiä muun mu-

assa valtuuskunnan ja hallituksen jäsenten esteellisyydestä ja siitä, että eläkepäätös on annettava kirjallisesti.

Myöskään yksityisten alojen työeläkelaeissa ei ole ollut säännöksiä eläkeasioiden käsittelystä. Valmisteltavana on kuitenkin ehdotus säännöksi, joilla yksityisen alan työeläkelakeja muutettaisiin nyt esitetyn kaltaisesti. Kansaneläkelaitosta ja valtiokonttoria koskee sen sijaan hallintomenettelylaki (598/82), jossa säädetään hallintoasioiden käsittelyssä noudatettavista yleisistä periaatteista.

Hallintomenettelylaissa säädetään muun muassa viranomaisen velvollisuudesta neuvoa hakijaa asian vireillepanossa, asiakirjassa olevan puutteen poistamisesta, asiaa käsittelevän virkamiehen esteellisyydestä, asianosaisen kuulemisesta, päätöksen perustelemisesta ja virheellisen päätöksen oikaisemisesta. Siitä, kuinka eläkelaitoksen tulisi vastaavissa tilanteissa menetellä, ei ole joko ollenkaan sitä sitovaa säännöstä tai määräystä taikka säännökset eivät ole kattavia.

Kunnallinen eläkelaitos on soveltuvin osin noudattanut hallintomenettelylain säännöksiä, vaikka siihen velvoittavaa säännöstä ei ole. Koska eläkelaitos eläkeasioita käsitellessään hoitaa julkista tehtävää, olisi kuitenkin perusteltua, että hallintomenettelylain keskeiset periaatteet ulotettaisiin lainsäädännöllä soveltuvin osin koskemaan myös sitä. Näin myös yhdenmukaistettaisiin kansaneläkeasioiden sekä julkisen ja yksityisen puolen työeläkeasioiden käsittelyä ensimmäisessä päätöksentekoasteessa ja turvattaisiin tältä osin kansalaisten yhdenvertainen kohtelu.

Eläkelaitoksen päätökseen eläkettä koskevassa asiassa saadaan lain 8 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla eläkelautakunnalle. Eläkkeenhakija voi esittää valituksen yhteydessä sellaista uutta selvitystä, jonka perusteella eläkelaitos muuttaisi oman ratkaisunsa. Kun eläkelaitos ei voi itse oikaista valituksenalaista päätöstä, tästä aiheutuu turhaa käsittelyä ja viivytystä. Eläkelaitos ei voi myöskään oikaista virheellistä päätöstään, ennen kuin valitusaika on kulunut. Käytännössä eläkelaitoksen tarkistustoimenpiteisiin ryhtyminen on edellyttänyt sitä, että asiassa on esitetty uutta selvitystä. Lainvoimaisella päätöksellä vahvistettu oikeustila voidaan nykyisten säännösten mukaan muuttaa eläkkeenhakijan vahingoksi vasta sen jälkeen, kun lainvoimainen päätös on ylimääräisestä muutoksenhausta hal-

lintoasioissa annetun lain (200/66) säännösten mukaisesti purettu. Purkamisen edellytyksistä säädetään mainitun lain 6 §:ssä. Purkumenettely on koettu liian monimutkaiseksi ja hitaaksi menettelyksi niissä tapauksissa, joissa eläkkeenhakija on eläkelaitoksen kanssa samaa mieltä lainvoimaisen päätöksen virheellisyydestä ja on valmis antamaan suostumuksensa päätöksen korjaamiseksi vahingokseen.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 11 §:n 1 momentin mukaan liikaa maksettu eläkemäärä saadaan periä takaisin myös siten, että se vähennetään vastaisista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei kuitenkaan saa vähentää enempää kuin kuudesosan siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle, kun eläkkeestä on pidätetty ennakkoperintälain (418/59) mukainen ennako. Säännöksen 2 momentin mukaan aiheettomasti maksettu eläkemäärä voidaan jättää perimättä takaisin, jos liikamaksu ei perustu eläkkeensaajan tai hänen edustajansa vilpilliseen menettelyyn. Laissa ei näin ollen ole säännöstä, jonka nojalla eläkelaitoksen tulisi periä virheellisesti maksettu eläke takaisin. Työntekijäin eläkelakiin on lisätty vuoden 1993 alusta voimaan tulleella lailla (949/92) säännökset eläkkeiden takaisinperinnästä, liikamaksun kuittaamisesta vastaisista eläke-eristä sekä maksun takaisinperinnästä luopumisesta edellytyksistä. Työntekijäin eläkelain säännöksen mukaan kuudesosa lasketaan siitä eläkkeen määrästä, josta on pidätetty veron ennako tai lähdevero. Maininta lähdeverosta puuttuu kunnallisten viranhaltijan ja työntekijäin eläkelaista. Valtion eläkelakiin on tehty vastaavat muutokset (1528/93).

Eläkelaitoksella on oikeus saada tietoja sen käsiteltävänä olevan asian ratkaisua varten valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomaiselta tai laitokselta, Eläketurvakeskukselta, yksityiseltä työnantajalta, vakuutus- ja eläkelaitokselta sekä sairaalalta ja virkasuhteessa olevalta lääkäriltä. Eläkesäännön vuoden alusta voimaan tulleet muutokset sisältävät uusia määräyksiä tulevan ajan niin sanottua jälkikarenssiaikaa pidentävistä etuuksista samoin kuin työeläkelisään (entinen työtömyyslisä) oikeuttavista etuuksista. Näitä uusia etuuksia myöntävät kansaneläkelaitos, työvoimahallinto sekä koulutus- ja erorahasto. Lain nykyinen sanamuoto ei kata eläkelaitoksen oikeutta saada tietoja kaikilta näiltä viranomaisilta ja laitoksilta, joiden myöntämät etuudet vaikuttavat henkilön eläkeoikeuteen tai

eläkkeen määrään. Lain 12 §:n 2 momentin (467/70) säännösten perusteella eläkelaitoksen jäsenyhteisöillä on velvollisuus antaa eläkelaitokselle tarvittavat tiedot lain täytäntöönpanoa varten. Tarvittavia tietoja ovat muun muassa eläkkeiden määräytymiseen liittyvät tiedot sekä jäsenyhteisöjen maksuosuuksiin vaikuttavat tiedot. Laissa ei kuitenkaan ole säädetty eläkelaitokselle mitään sanktiota sen varalta, että jäsenyhteisö jättää toimittamatta tietoja tai toimittaa ne viiveellä. Käytännössä tästä on aiheutunut ongelmia. Sanktion puuttuminen vaikeuttaa eläkelaitokselle tarpeellisten tietojen pitämistä ajan tasalla, maksuosuuksien määrittämistä sekä niiden oikeellisuuden tarkistamista.

2. Esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset

Kunnalliseen eläkejärjestelmään kohdistuu lähivuosisikymmenien aikana kustannusten nousupaine, joka on oleellisesti suurempi kuin yksityisen sektorin eläkejärjestelmissä. Eräänä syynä tähän on kunnallisen järjestelmän eläkeetuusien taso, joka tehdyistä heikennyksistä huolimatta säilyy vielä pitkään huomattavasti yksityisen sektorin etuustasoa korkeampana. Toisaalta rahastointitaso on yksityisen sektorin eläkejärjestelmiä alhaisempi eikä näin anna yhtä hyviä mahdollisuuksia eläkemaksujen kasvun hillitsemiseen.

Kasvavat eläkemaksut siirtyvät nykyisellä puhtaasti ansioperusteisella maksujen jakotavalla suoraan kunnallisen työnantajan palkan sivukuluihin. Tämä aiheuttaa kunnallisen palvelutuotannon suhteellista kallistumista verrattuna yksityisellä sektorilla tuotettaviin palveluihin. Uhka kilpailukyvyyn menettämisestä saattaa tällöin johtaa kuntien perustamien yhtiöiden siirtymiseen yksityisen sektorin eläkejärjestelmään. Seurauksena on palkkasumman aleneminen ja palkkaan suhteutettujen eläkemaksujen kohoaminen entisestään. Työvoimakustannusten kohoaminen saattaa lisäksi vaikuttaa kielteisesti kuntasektorin työllistämishalukkuuteen ja myös tätä kautta vaikeuttaa eläkejärjestelmän tulevaa rahoitusta.

Edellä esitetyillä perusteilla ehdotetaan, että kustannusten jakotapaa muutettaisiin niin, että osa eläkemaksusta määräytyisi maksettujen ansioiden sijasta jäsenyhteisöjen palveluksen perusteella syntyneen varainhoitovuoden aikana

maksetun eläkemenon mukaan. Koska eläke-etuudet kuitenkin jatkossakin karttavat ansioperusteisesti, tulisi maksun eläkemenoon suhteutetun osan olla luonteeltaan täydentävä pääosan säilyessä nykykäytännön mukaisena.

Eläkemenon verrannollinen maksu on sovellettavissa yhtäläisesti peruskuntiin, kuntayhtymiin ja kuntien omistamiin yhtiöihin. Se johtaa kuitenkin käytännössä kuntien omistamien yhtiöiden kohdalla muita alhaisempaan maksutasoon ja hillitsee näin yhtiöiden siirtymistä yksityisen sektorin eläkejärjestelmään. Toisaalta eläkejärjestelmän menoista lain mukaan vastaavat peruskunnat eivät silti voi kiertää omia velvoitteitaan yhtiöittämillä, koska eläkemeno kohdistuu aina joko yhtiöön tai sen omistavaan peruskuntaan. Kunta voi siten järjestää toimintonsa haluamallaan tavalla ilman eläkemaksuista aiheutuvia sivuvaikutuksia.

Lisäperusteena maksun osittaiselle suhteuttamiselle eläkemenoon on, että näin toisaalta ehkäistään ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä ja toisaalta suositaan eläkejärjestelmän kannalta suotavaa nuoren työvoiman palkkaamista.

Kunnallisen eläkejärjestelmän maksutasosta ja rahastoinnista määrääminen on laissa annettu eläkelaitoksen valtuuskunnan tehtäväksi. Tästä syystä ehdotetaan, että valtuuskunta määräisi vuosittain ne osuudet eläkelaitoksen menoista, jotka jaetaan toisaalta ansioiden ja toisaalta eläkemenojen suhteessa.

Jäsenyhteisöiltä on peritty erillinen omavastuuosuus henkilön jäädessä yksilölliselle varhaiseläkkeelle vuodesta 1990, työttömyyseläkkeelle vuodesta 1993 tai työkyvyttömyyseläkkeelle vuodesta 1994. Kun laissa ei ole toistaiseksi säädetty kyseisistä omavastuuosista, ne on otettu huomioon lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa kertoimissa, vaikka perityt omavastuut ovat samalla olleet lopullisia. Tällaisen teknisesti nimimutkaisen menettelyn välttämiseksi ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin maininta omavastuuosuuksien perinnästä.

Maksujen jakamistekniikan vaiheiden lisääntyessä saattaa jatkossa syntyä tilanteita, joissa lain sanamuoto ei sellaisenaan anna yksiselitteistä toimintaohjetta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että 6 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa valtuuskunta valtuutetaan antamaan 1 momenttia koskevia soveltamisohjeita.

Eläkeasiain käsittelyä koskevat menettelysäännökset ovat varsin niukat kunnallisten

viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa. Eläkkeenhakijoiden yhdenmukaisen kohtelun ja oikeusturvan lisäämiseksi tulisi kuitenkin lain tasolla olla myös eläkelaitosta sitovat säännökset eläkeasioiden käsittelystä.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että lakiin lisätäisiin säännös eläkelaitosta sitovista keskeisistä eläkeasioiden käsittelyperiaatteista. Muutoksenhaun yhteydessä voidaan esittää uutta sellaista selvitystä, jonka perusteella eläkelaitos olisi valmis muuttamaan aikaisempaa päätöstään. Näissä tilanteissa valituksen käsittely valitusviranomaisessa on tarpeetonta. Koska asian oikaiseminen on myös yksinkertaisempaa ja nopeampaa eläkelaitoksessa kuin valitusviranomaisessa, eläkelaitoksen tulisi voida selvissä tapauksissa lopullisella päätöksellä itse oikaista valituksenalaista päätöstään.

Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa eläkelaitokselle. Näin meneteltäisiin myös silloin, kun haetaan muutosta eläkelautakunnan päätökseen. Jos eläkelaitos hyväksyy kaikilta osin valituksessa esitetyt vaatimukset, se tekisi asiassa oikaisupäätöksen. Tällöin valituskirjelmää ei toimitettaisi enää lainkaan valitusviranomaisen tutkittavaksi. Muutoksenhaku alkuperäisen päätöksen osalta raukeaisi, ja oikaisupäätös tulisi valitusasiassa aiemmin annetun päätöksen tilalle.

Eläkelaitoksen oikeus ja toisaalta velvollisuus oikaista valituksenalainen päätös tulisi kysymykseen silloin, kun valittajan vaatimusten hyväksymiselle on selvät perusteet. Jos eläkelaitos ei suostu kokonaan valituksessa esitettyihin vaatimuksiin, se toimittaisi valituksen ja oman lausuntonsa valitusviranomaisen ratkaistavaksi. Asian käsittely nopeutuu näissäkin tapauksissa, koska valituselimen ei tarvitse enää erikseen pyytää eläkelaitoksen lausuntoa.

Jos vaatimuksia ei voitaisi kokonaisuudessaan hyväksyä, eläkelaitoksen tulisi toimittaa valituskirjelmä ja oma lausuntonsa 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä asianomaiselle valitusviranomaiselle. Valituksen johdosta hankittavan lisäselvityksen vuoksi valitus voitaisiin toimittaa muutoksenhakuviranomaiselle edellä mainitun 30 päivän jälkeenkin, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Menettely nopeuttaisi lopullista eläkepääöstä ja vähentäisi valitusasioita muutoksenhakuelimissä niissä tapauksissa, joissa eläkelaitos on valmis suostumaan muutokseen.

Muutoksen tarkoituksena ei ole poistaa eläkelaitoksen eläkeasiamiehen valitusoikeutta eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätöksiin. Eläkeasiamiehen valitus menisi aina valitusviranomaisen tutkittavaksi.

Voimassa olevien säännösten mukaan eläkelaitos voi uuden selvityksen perusteella käsitellä lainvoimaisesti päätetyn asian uudelleen asianosaisen eduksi. Eläkelautakunnalla ei ole vastaavaa oikeutta. Eläkelautakunnalla tulisi olla mahdollisuus muuttaa aiemmin lainvoimaisesti ratkaistu asia eläkkeenhakijan eduksi, kun se valitusasiaa käsitellessään havaitsee aikaisemman päätöksensä virheelliseksi. Työeläkejärjestelmän luonteesta osana sosiaaliturvaa johtuen voidaan edellyttää, että eläkelaitoksella olisi velvollisuus tutkia lainvoimaisesti päätetty asia uudelleen, kun sen tietoon tulee uutta aikaisempaa ratkaisua koskevaa selvitystä.

Edellä olevan perusteella esitetään 10 §:n 1 momenttia muutettavaksi niin, että eläkelaitoksen olisi sen mukaan tutkittava lainvoimaisesti ratkaistu asia uudelleen, jos sellaisessa asiassa, jossa on kysymys evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä. Lisäksi ehdotetaan, että eläkelautakunta voisi valitusasiaa käsitellessään muuttaa aiemmin annetun lainvoimaisen päätöksen eläkkeenhakijan eduksi. Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätöksestä olisi tavanomainen valitusoikeus.

Eläkelaitoksen jäsenyhteisölle on säädetty velvollisuus toimittaa eläkelaitokselle sen eläketurvan täytäntöönpanijana tarvitsemat tiedot. Nykyisten säännösten nojalla laitoksella ei ole käytettävänä keinoja saada tarvitsemiaan tietoja riittävän ajoissa. Tästä syystä lain 12 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi tietojenannon laiminlyönnin sanktiointi, joka vastaisi muissa työeläkejärjestelmissä olevaa säännöstä. Jos jäsenyhteisö jättäisi toimittamatta eläkelaitokselle tarpeelliset tiedot tai toimittaisi ne myöhemmin kuin eläkelaitos määrää, voitaisiin jäsenyhteisön maksuosuus määrätä suoritettavaksi enintään kaksinkertaisena.

3. Esityksen vaikutukset

Lain 6 §:n muuttamisella ei olisi välitöntä vaikutusta eläkejärjestelmän rahoitukseen, koska perittävän maksun kokonaismäärä määräytyy muilla perusteilla. Tavoitteena sen sijaan on turvata kunnallisen eläkelaitoksen kyky mak-

saa eläkkeet pitkällä aikavälillä hillitsemällä kunnallisen työn hintaan kohdistuvaa nousupainetta ja luomalla kunnallisille yhtiöille edellytykset vakuuttaa työntekijänsä kunnallisessa eläkejärjestelmässä.

Eläkemaksun määräämisperusteiden muutoksella on jonkin verran vaikutuksia jäsenyhteisöjen keskinäiseen kustannusten jakamiseen. Palkkaperusteisen ja eläkemenoon verrannollisen maksun suhteen säilyessä oikeana vaikutukset ovat kuitenkin pääsääntöisesti vähäisiä. Erityisesti nuoria palkanneiden ja vasta viime vuosina henkilöstöään lisänneiden jäsenyhteisöjen suhteellinen maksurasitus kevenee jossain määrin, kun taas vakiintuneen henkilöstörakenteen jäsenyhteisöissä maksutaso nousee lievästi ja suhteellisesti.

Ehdotetut muutokset vähentäisivät valitusten määrää arviolta kymmenen prosenttia. Valitusten, joissa eläkelaitos uuden selvityksen perusteella pyytää muutoksenhakuelintä palauttamaan asian käsittelyn, työmäärä on muita valituksia vähäisempi. Näin ollen muutoksenhakujen käsittelyä koskevan työmäärän väheneminen ei vastaa valitusten lukumääräistä vähentymistä.

Esitetyillä muutoksilla ei ole eläkekustannuksia lisääviä vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Ehdotus perustuu Kuntien eläkevakuutuksen aloitteisiin. Aloitetta 6 §:n muuttamiseksi on valmistellut eläkelaitoksen hallituksen asettama toimikunta, jonka tehtävä oli selvittää mahdollisuudet palkkaperusteisen työnantajan KVTEL-maksun rakenteen muuttamiseen. Toimikunta jätti mietintönsä eläkelaitoksen hallitukselle 19 päivänä huhtikuuta 1994.

Eläketurvan muutoksenhakukomitea (komiteanmietintö 1989:14) ehdotti työeläkelakeihin säännöksiä, joiden mukaan valitus ohjattaisiin

eläkelaitokseen. Tällöin eläkelaitos voisi ensisijaisesti itse oikaista päätöksensä. Komitea ehdotti myös hallintomenettelylain periaatteiden ulottamista koskemaan kunnallisen eläkelaitoksen eläkejärjestelmän päätöksentekoa.

Sosiaali- ja terveyshallinnon oikeussuojakomitea (komiteanmietintö 1979:59) katsoi, että hallintomenettelyssä yksityistä kansalaista koskevat menettelytavat eivät saa olla riippuvaisia laitoksen perustamistavasta tai hallintomuodosta. Komitea esitti, että sosiaalivakuutusta koskeviin lakeihin otettaisiin säännökset oikeusmenettelystä. Myös työkyvyttömyyden arviointitoimikunta (komiteanmietintö 1982:2) katsoi, että eläkkeenhakijoiden oikeussuoja edellyttää ratkaisun nopeaa korjaamista, kun päätös on selvästi virheellinen tai puutteellinen.

Myös hallintolainkäyttökomitea (komiteanmietintö 1985:48) ehdotti itseoikaisun käytön laajentamista. Komitea katsoi, että muutoksenhakujärjestelmien ruuhkien estämisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että erilaisia yksinkertaisia oikaisumenettelyjä käytetään mahdollisimman laajasti sellaisten virheiden korjaamiseen, jotka voivat tulla korjatuiksi itseoikaisu-menettelyn luonteisissa menettelyssä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu muutoksia työ- ja kansaneläkejärjestelmää koskeviin lakeihin vastaavien itseoikaisumenettelyjen käyttöönottamiseksi (HE 117/94 vp). Valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen liitetyen on annettu hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esitykseen sisältyy myös esitys laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta, joka on otettu huomioon tässä hallituksen esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

5 b §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 b §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asianosaisen kuulemisesta ja viitattaisiin niihin hallintomenettelylain muihin säännöksiin, joissa omaksuttuja menettelytapoja eläkelaitoksen olisi soveltuvin osin noudatettava eläkeasiaa käsitellessään.

Asianosaiselle olisi käsiteltäessä eläkehakemusta, oikeutta eläkkeeseen, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavaa asiaa varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se hänen etunsa vuoksi on ilmeisen tarpeellista. Kuuleminen asianosaisen edun valvomiseksi voi tulla tarpeelliseksi yleensä vain silloin, kun selvitys tulisi johtamaan ainakin joltakin osin eläke-etuuden hylkäämiseen. Kuulemisvelvollisuus kohdistuu sellaiseen selvitykseen, jota asianosaisella ei ole oikeutta saada selvityksen antajalta. Tällöinkin kuuleminen on aiheellista vain silloin, kun selvitys on ristiriidassa muun selvityksen kanssa ja johtaa osittain tai kokonaan eläkkeen hylkäämiseen. Asianosaista ei sen sijaan yleensä tarvitse kuulla hoitavan lääkärin lausuntojen tai eläkelaitoksen hankkimien ansiotietojen osalta, koska nämä tiedot asianosaisella on mahdollisuus saada tietojen antajalta. Jos selvitykset ovat ristiriitaisia, kuuleminen on yleensä tarpeellista.

Hallintomenettelylaki ei koske menettelyä valitusviranomaisissa. Kun eläkelaitos antaa lausunnon valituksesta, sovellettaisiin hallintomenettelylain periaatteita samoin kuin eläkelaitoksen antaessa neuvontaa valituksen tekemisessä ja käsitellessä päätöksen oikaisua koskevaa asiaa. Eläkelaitoksen sisäinen hallintotoiminta ja sijoitustoiminta jäisivät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Yleisen neuvonta- ja palveluperiaatteen noudattamisen osalta viitattaisiin hallintomenettelylain 4 ja 9 §:ään. Eläkelaitos olisi velvollinen ohjaamaan ja neuvomaan asianosaista eläkeasioiden hoitamisessa käsittelyn eri vaiheissa. Sen olisi varattava asianosaiselle tilaisuus selvityksessä olevien puutteiden korjaamiseen ja neuvottava, mitä selvityksiä asianosaisen tulisi hankkia asian ratkaisemiseksi.

Hallintomenettelylain 6 § koskee asiamiehen ja avustajan käyttöä ja 16 § vajaanvaltaisen kuulemisvelvollisuutta. Säännöksessä ilmaistuja periaatteita kuulemisvelvollisuudesta täydentää

soveltuvin osin eläkesäännön määräys 15—17-vuotiaan oikeudesta määrätä omaan ansiotoimintaansa perustuvasta eläkkeestä.

Hallintomenettelylain 10 ja 11 § koskevat esteellisyyttä ja sen vaikutuksia. Lain 21 § koskee asianosaiselle asetettavaa kohtuullista määräaika-asiakirjassa olevan puutteen poistamista, selityksen antamista tai selvityksen esittämistä varten. Lain 23 ja 24 § koskevat päätöksen sisältöä ja perustelemista.

Ehdotetun 5 b §:n 2 momentin mukaan eläkelaitoksen luottamushenkilö sekä viranhaltija ja työntekijä ei olisi hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdasta poiketen esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee eläkelaitoksen jäsenyhteisöä tai jäsenyhteisön palveluksessa olevaa viranhaltijaa tai työntekijää tai muuta kunnallisen eläkejärjestelmän alaisuuteen kuuluvaa henkilöä. Muita esteellisyyssäännöksiä eläkelaitoksessa sovellettaisiin, joten eläkelaitoksen luottamushenkilö, viranhaltija tai työntekijä olisi esteellinen käsittelemään eläkeasiaa, jos esteellisyys perustuu hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 1—3 ja 6 kohdassa tarkoitettuun perusteeseen.

6 §. Pykälän 1 momentissa säädetään jäsenyhteisöjen velvollisuudesta kustantaa eläkelaitoksen menot. Osa eläkelaitoksen menoista jaetaan edelleen jäsenyhteisöjen vastattavaksi valtuuskunnan päätöksen mukaisesti jäsenyhteisöjen palveluksessa oleville, lain soveltamisalaan kuuluville henkilöille suoritettujen palkkojen, palkkioiden ja ansionmenetyksen korvausten sekä sportteiden ja muiden niihin rinnastettavien ansioiden yhteismäärien suhteessa. Ennen jakoa ansiot kerrotaan valtuuskunnan vahvistamalla kertoimella, jonka suuruus riippuu eläketurvan alaisuuteen kuuluvien jäsenyhteisön palveluksessa olevien henkilöiden eläketurvan sisällöstä. Valtuuskunta voi myös päättää, että kertoimen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon muitakin eläkevastuusiin vaikuttavia tekijöitä.

Valtuuskunta voisi myös päättää, että osa eläkelaitoksen menoista jaetaan jäsenyhteisöjen kustannettavaksi niiden palveluksessa eläkettä kartuttaneille henkilöille varainhoitovuonna maksettujen eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärien suhteessa.

Jäsenyhteisöt ovat lisäksi velvolliset maksamaan eläkelaitokselle valtuuskunnan päätöksen mukaisesti eri eläkelajien omavastuuosuudet.

Viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläkemak-
susta säädetään lain 6 c §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan maksuperus-
teiden käytännön toimeenpanon helpottami-
seksi valtuuskunta voi antaa tarkemmat ohjeet
1 momentin soveltamisesta. Ohjeet voivat kos-
kea esimerkiksi pienien jäsenyhteisöjen prosent-
tirajan määräämistä.

9 §. Voimassa olevan pykälän säännös eläke-
laitoksen ja eläkelautakunnan päätöksen nou-
dattamisesta muutoksenhaun aikana ehdote-
taan siirrettäväksi 9 a §:n 1 momenttiin.

Muutettuun 9 §:n 1 momenttiin sisältyisi
säännös eläkelaitoksen itseoikaisumenettelystä
muutoksenhaun vuoksi sekä valituksen ohjaa-
misesta eläkelaitoksen kautta tapahtuvaksi. Vali-
tus tulisi toimittaa muutoksenhausta hallinto-
asioissa annetun lain 8 §:ssä säädettyssä valitus-
ajassa eläkelaitokselle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkelai-
toksen oikaisupäätöksestä, jos se hyväksyy
valituksessa esitetyt vaatimukset. Tällöin vali-
tus raukeaisi ja oikaisupäätös tulisi alkuperäi-
sen päätöksen tilalle. Oikaisupäätöksestä asian-
osaisella olisi valitusoikeus. Oikaisupäätöstä
olisi noudatettava alkuperäisen päätöksen sijas-
ta siihen saakka, kunnes asia on lainvoimaisesti
ratkaistu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin menette-
lystä, kun eläkelaitos ei suostu kaikilta osin
valituksessa esitettyihin vaatimuksiin. Tällöin
sen olisi toimitettava valituskirjelmä ja oma
lausuntonsa asianomaiselle valitusviranomaisel-
le 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.
Samoin meneteltäisiin myös silloin, kun eläke-
laitos ei valituksen myöhästymisen vuoksi tut-
kisi asiaa oikaisuvaatimusasiana tai jos valitus
muun prosessuaalisen syyn vuoksi tulee jättää
tutkimatta.

Eläkelaitoksen harkintaan jäisi käytännössä,
vetoaako se valituksen myöhästymiseen tai
muhun valituksen tutkimisen estävään seik-
kaan. Jos eläkelaitos päättäisi tehdä niin, sen
olisi toimitettava valitus valitusviranomaisen
käsiteltäväksi. Jos valittajia olisi useita ja hei-
dän vaatimuksensa olisivat keskenään ristirii-
taisia, ei päätöstä saisi oikaista. Asia tulisi
toimittaa valitusviranomaisen ratkaistavaksi.
Myös eläkeasiamiehen valitus toimitetaan vali-
tusviranomaisen ratkaistavaksi.

Eläkelaitoksella olisi mahdollisuus oikaista
päätöksensä väliaikaisella päätöksellä silloin,
kun se suostuu valituksessa esitettyihin vaati-
muksiin vain osittain. Jos asia on jo toimitettu

valitusviranomaiselle, eläkelaitoksen tulisi il-
moittaa sille oikaisusta. Eläkelaitos voisi antaa
väliaikaisen päätöksen myös silloin, kun valitus
on määräajassa toimitettu valitusviranomaisen
käsiteltäväksi ja vasta tämän jälkeen esitetään
lisäselvitystä, jonka johdosta eläkelaitos oi-
kaisisi päätöstään. Tällöinkin on väliaikaisesta
päätöksestä ilmoitettava muutoksenhakueli-
melle. Väliaikaisesta päätöksestä ei olisi muu-
toksenhakuoikeutta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poikkeus
3 momentissa säädetystä määräajasta. Valitus-
kirjelmästä saattaa ilmetä sellaisia uusia seik-
koja, joista on tarpeellista hankkia vielä lisä-
selvitystä. Koska eläkelaitoksen on huolehdi-
tava siitä, että asiassa on päätöksen antamista
varten riittävä selvitys, on aiheellista pidentää
määräaikaa. Viivästyminen olisi ilmoitettava
viipymättä valittajalle.

Eläkelaitoksen eläkeasiamiehen valitus olisi
aina toimitettava valitusviranomaisen käsiteltä-
väksi.

9 a §. Pykälän säännös eläkelaitoksen ja
eläkelautakunnan päätöksen täytäntöön-
panokelpoisuudesta ehdotetaan siirrettäväksi
pykälän 3 momentiksi. Pykälän 1 momentissa
ehdotetaan säädettäväksi eläkelaitoksen ja elä-
kelautakunnan päätöksen noudattamisesta
muutoksenhaun aikana. Säännös vastaisi ny-
kyistä 9 §:ää.

10 §. Pykälässä säädetään lainvoimaisen pää-
töksen oikaisemisesta eläkkeensaajan eduksi.
Eläkelautakunnalle esitetään annettavaksi
mahdollisuus oikaista aikaisempi lainvoimai-
nen päätös valittajan eduksi silloin, kun asia on
sen käsiteltävänä. Sillä ei kuitenkaan olisi
velvollisuutta asian uudelleen tutkimiseen.

Lainvoimaisen päätöksen muuttaminen on
mahdollista ainoastaan eläkkeenhakijan eduk-
si. Eläkelaitoksen tulee antaa valituskelpoinen
päätös silloin, kun aikaisempaa päätöstä ei
muuteta eläkkeenhakijan vaatimuksesta tai kun
asia uuden selvityksen puuttumisen vuoksi jä-
tetään tutkittavaksi ottamatta.

10 b §. Tähän uuteen säännökseen esitetään
otettaviksi soveltuvin osin hallintomenettelylain
26—28 §:n säännökset päätöksessä olevan asia-
ja kirjoitusvirheen korjaamisedellytyksistä ja
-menettelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan asiavirheen
korjaamisedellytyksenä olisi, että päätös perus-
tuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen sel-
vitykseen taikka ilmeisen vääriin lain sovelta-
miseen. Asiavirheen korjaaminen voi siten koh-

distua kiistattomiin ja helposti havaittaviin virheellisyyksiin. Asiavirhe voidaan korjata sekä eläkelaitoksen että asianosaisen aloitteesta. Asiavirheen korjaaminen jää kuitenkin eläkelaitoksen harkintaan. Eläkelaitoksen päätöksestä asianosaisella olisi valitusoikeus.

Asiavirheen korjaaminen voisi tapahtua myös asianosaisen vahingoksi. Oikeusturvayksittä tämä olisi mahdollista vain asianosaisen nimenomaisella suostumuksella. Asiavirheen korjaamisen edunsaajan vahingoksi pitää rajoittaa vain sellaisiin tapauksiin, joissa etuutta on maksettu vasta lyhyen ajan. Jos virheelliseen päätökseen perustuvaa etuutta on jo ehditty maksaa pidemmältä ajalta, tulee päätös korjata purkumenettelyä käyttäen.

Pykälän 2 momentin mukaan lasku- ja kirjoitusvirhe olisi korjattava. Korjausta ei tarvitse tehdä, jos lasku- tai kirjoitusvirhe ei vaikuta olennaisesti päätökseen sisältöön tai ymmärrettävyyteen. Lasku- tai kirjoitusvirhettä ei kuitenkaan saisi korjata, jos se johtaisi asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen. Tällöin päätös voidaan korjata vain, jos eläkkeenhakija siihen suostuu tai päätös puretaan.

Pykälän 3 momentin mukaan asia- ja kirjoitusvirheen korjaamisessa meneteltäisiin niin, että virheellinen päätös poistetaan ja asiasta annetaan uusi valituskelpoinen päätös tai korjaaminen tehdään alkuperäiseen päätökseen. Myös korjatusta päätöksestä olisi valitusoikeus. Valitusoikeutta ei olisi päätöksestä, jolla eläkelaitos ei ole hyväksynyt sille esitettyä korjausvaatimusta.

Korjausasian käsittelyyn ottamisesta olisi ilmoitettava muutoksenhakuviranomaiselle, jos asiasta on valitus vireillä.

11 §. Säännöksen 1 momentin mukaan aiheetomasti maksettu eläke-etuus olisi perittävä takaisin.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin takaisinperinnästä luopumisen edellytykset. Niitä tarkennettaisiin voimassa oleviin perusteisiin verrattuna. Takaisinperinnästä voitaisiin luopua kokonaan tai osittain silloin, jos se katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Jos

takaisinperittävä määrä olisi vähäinen, takaisinperinnästä voitaisiin luopua silloinkin, kun aiheeton maksu on johtunut etuuden saajan vilpillisestä menettelystä.

Pykälän 3 momentiksi siirrettäisiin nykyinen 1 momentti tarkistettuna. Kuitattaessa aiheetomasti maksettua etuutta ei eläke-erästä saisi periä kerralla enempää kuin kuudesosan nettoeläkkeestä. Jos edunsaaja suostuu lakisääteistä osuutta suuremman osan tai koko eläkkeenkin kuittaamiseen kerralla, näin voitaisiin menetellä. Tällainen tilanne saattaa koskea esimerkiksi vapaakirjaeläkkeen takaisinperintää pääasiallisen eläketurvan muodostuessa muusta eläkkeestä. Momenttiin lisättäisiin lähdeveroa koskeva säännös.

Pykälän 4 momentiksi siirrettäisiin nykyinen 3 momentti ja siinä korvattaisiin sana eläke sanalla etuus, jolloin säännös kattaisi myös kuntoutuksen.

12 §. Säännöksen 1 momenttiin lisättäisiin maininta, että ne viranomaiset ja laitokset, jotka myöntävät eläkeoikeuteen ja eläkkeen määrään liittyviä etuuksia, olisivat velvollisia antamaan tietoja eläkelaitokselle.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi jäsenyhteisön tietojenannon laiminlyönnistä sanktio. Säännös vastaisi yksityisen alan työeläkejärjestelmässä sekä valtion eläkejärjestelmässä olevaa säännöstä. Jos jäsenyhteisö jättäisi toimittamatta eläkelaitokselle tarpeelliset tiedot tai toimittaisi ne myöhemmin, kuin eläkelaitos olisi määrännyt, voitaisiin jäsenyhteisön maksuosuus määrätä suoritettavaksi enintään kaksinkertaisena.

2. Voimaantulo

Lainmuutos ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta. Oikaisumenettelyä ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä sovellettaisiin haettaessa oikaisua tai muutosta päätöksiin, jotka on annettu lain voimassa ollessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 6 §:n 1 momentti, 9 ja 9 a § sekä 10—12 §

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti 12 päivänä marraskuuta 1993 annetussa laissa (958/93), 9 a § 13 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (229/92), 11 § osittain muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1979 annetulla lailla (941/79) ja 12 § muutettuna 7 päivänä heinäkuuta 1970, 3 päivänä helmikuuta 1989 ja 16 päivänä marraskuuta 1990 annetuilla laeilla (467/70, 110/89 ja 974/90), ja

lisätään lakiin uusi 5 b §, 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1992 ja 12 päivänä marraskuuta 1993 annetuilla laeilla (1555/92 ja 958/93), uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyvät 3—5 momentiksi, ja lakiin uusi 10 b § seuraavasti:

5 b §

Käsiteltäessä eläkelaitoksessa tämän lain ja tämän lain 3 §:n 1 momentissa mainitun eläkesäännön mukaista eläketurvaan liittyvää eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se hänen etunsa vuoksi on ilmeisen tarpeellista, ja noudatettava muutoin soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/82) 4, 6, 9—11, 16, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Eläkelaitoksen luottamushenkilö sekä laitoksen viranhaltija ja työntekijä voi kuitenkin sen estämättä, mitä hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, käsitellä asiaa, joka koskee eläkelaitoksen jäsenyhteisöä tai jäsenyhteisön palveluksessa olevaa viranhaltijaa tai työntekijää taikka muuta tämän lain mukaisen eläketurvan alaisuuteen kuuluvaa henkilöä.

6 §

Kunnallisen eläkelaitoksen menot jaetaan jokaiselta varainhoitovuodelta jäsenyhteisöjen vastattaviksi. Eläkelaitoksen valtuuskunnan päättämä osuus kustannuksista jaetaan jäsenyhteisöjen tämän lain soveltamisalaan kuuluville henkilöille suorittamien palkkojen, palkkioiden ja ansionmenetyksen korvausten sekä sportteiden ja muiden valtuuskunnan edellä lueteltuihin rinnastamien ansioiden yhteismäärien suhteessa. Ennen jakoa edellä tarkoitettu ansiot kerrotaan valtuuskunnan vahvistamalla kertoimella, jonka suuruus riippuu tämän lain soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden eläketurvan sisällöstä sekä valtuuskunnan harkinnan mukaan muistakin eläkevastuisiin vaikuttavista

tekijöistä. Valtuuskunta voi myös päättää jakeaa osan kustannuksista jäsenyhteisöjen palveluksen perusteella varainhoitovuonna maksettujen tämän lain mukaisten eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärien suhteessa. Jäsenyhteisö on lisäksi velvollinen suorittamaan eläkelaitokselle valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan määrättyt eri eläkelajien omavastuuosuudet. Tämän lain soveltamisalaan kuuluvat henkilöt ovat velvollisia osallistumaan eläkelaitoksen menojen kattamiseen siten kuin 6 c §:ssä säädetään.

Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta antaa tarkemmat ohjeet 1 momentin soveltamisesta.

9 §

Eläkkeen hakijan tai saajan ja eläkeasiamiehen on toimitettava 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu valituskirjelmänsä valitusajassa eläkelaitokselle.

Jos eläkelaitos hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten, kuin 8 §:ssä säädetään.

Jos eläkelaitos ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä 2 momentissa mainitun tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa eläkelautakunnan tai, jos valitus koskee eläkelautakunnan päätöstä, korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Eläkelaitos voi tällöin väliaikaisella päätöksellä oikaista aikaisemman päätöksensä siltä osin, kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos asia oli jo toimitettu valitusviranomaiselle, eläkelaitoksen on ilmoitettava sille heti väliai-

kaisesta päätöksestä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta. Eläkeasiamiehen tekemä valitus on aina toimitettava valitusviranomaisen käsiteltäväksi.

Edellä 3 momentissa tarkoitettusta määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava asianomaiselle valitusviranomaiselle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

9 a §

Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vaille olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanoa.

Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan lainvoimainen eläkkeen takaisinperintää koskeva päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riitaasiassa annettu lainvoiman saanut tuomio.

10 §

Eläkelaitos voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn edun tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös eläkelautakunta voi menetellä vastaavasti valitusasiaa käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 8 §:ssä säädetään.

10 b §

Jos eläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen vääriin lain soveltamiseen, eläkelaitos voi asianosaisten suostumuksella poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen (*asiavirheen korjaaminen*).

Jos eläkelaitoksen päätöksessä on ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe, sen on korjattava päätöksensä. Virhettä ei saa kuitenkaan korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen (*kirjoitusvirheen korjaaminen*).

Korjaamisesta on tehtävä merkintä eläkelaitoksen tallekappaleeseen. Asianosaiselle on toimitettava korjattu tai uusi päätös. Jos päätöksestä on vireillä muutoksenhaku, eläkelaitoksen on ilmoitettava korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta ja toimitettava siitä tehty päätös myös valitusviranomaiselle.

Päätökseen, jolla eläkelaitos on hylännyt

virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa hakea muutosta valittamalla.

11 §

Jos henkilö on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheettomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Aiheettomasti maksettu etuus voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosan siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakkoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

Tämän lain mukaista etuutta ei saa siirtää ilman eläkelaitoksen suostumusta toiselle. Sopimus, joka tarkoittaa eläkkeen panttaamista, on mitätön.

12 §

Valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomaisen tai laitoksen, eläketurvakeskus, yksityinen työnantaja, vakuutus- ja eläkelaitos, sairaala ja virkasuhteessa oleva lääkäri sekä muut viranomaiset ja laitokset, jotka myöntävät tämän lain mukaisen etuuden määrään tai sen saamisoikeuteen vaikuttavia etuuksia, ovat velvolliset pyynnöstä antamaan maksutta kunnalliselle eläkelaitokselle ja eläkelautakunnalle hallussaan olevat käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun liittyvät tiedot. Lääkärinlausunnosta on suoritettava kohtuullinen korvaus.

Eläkelaitoksen jäsenyhteisö on velvollinen antamaan eläkelaitokselle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain täytäntöönpanoa varten, ja eläkelaitoksella on oikeus tarkastaa jäsenyhteisön kirjoista tietojen oikeellisuus. Jos jäsenyhteisö jättää tiedot toimittamatta tai toimittaa ne myöhemmin kuin eläkelaitos määrää,

voidaan 6 §:n mukainen maksuosuus määrätä
suoritettavaksi enintään kaksinkertaisena.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1995.

Tämän lain oikaisuvaatimusta ja muutoksen-
hakua koskevia säännöksiä sovelletaan päätök-
seen, joka on annettu tämän lain voimassa
ollessa.

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri *Mauri Pekkarinen*

Laki

kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 6 §:n 1 momentti, 9 ja 9 a § sekä 10—12 §,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti 12 päivänä marraskuuta 1993 annetussa laissa (958/93), 9 a § 13 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (229/92), 11 § osittain muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1979 annetulla lailla (941/79) ja 12 § muutettuna 7 päivänä heinäkuuta 1970, 3 päivänä helmikuuta 1989 ja 16 päivänä marraskuuta 1990 annetuilla laeilla (467/70, 110/89 ja 974/90), ja

lisätään lakiin uusi 5 b §, 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1992 ja 12 päivänä marraskuuta 1993 annetuilla laeilla (1555/92 ja 958/93), uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyvät 3—5 momentiksi, ja lakiin uusi 10 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 b §

Käsiteltäessä eläkelaitoksessa tämän lain ja tämän lain 3 §:n 1 momentissa mainitun eläkesäännön mukaista eläketurvaan liittyvää eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se hänen etunsa vuoksi on ilmeisen tarpeellista, ja noudatettava muutoin soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/82) 4, 6, 9—11, 16, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Eläkelaitoksen luottamushenkilö sekä laitoksen viranhaltija ja työntekijä voi kuitenkin sen estämättä, mitä hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, käsitellä asiaa, joka koskee eläkelaitoksen jäsenyhteisöä tai jäsenyhteisön palveluksessa olevaa viranhaltijaa tai työntekijää taikka muuta tämän lain mukaisen eläketurvan alaisuuteen kuuluvaa henkilöä.

6 §

Kunnallisen eläkelaitoksen menot jaetaan jokaiselta varainhoitovuodelta jäsenyhteisöjen vastattaviksi. Jako suoritetaan jäsenyhteisöjen tämän lain piirissä oleville henkilöille suorittamien palkkojen, palkkioiden ja ansionmenetyksen korvausten sekä sportteiden ja muiden eläkelaitoksen valtuuskunnan edellä lueteltuihin rinnastamien ansioiden yhteismäärien suhteessa. Ennen jakoa edellä tarkoitettut ansiot kerrotaan eläkelaitoksen valtuuskunnan vahvistamalla kertoimella. Kertoimen suuruus riippuu tämän lain piirissä olevien henkilöiden eläketurvan sisällöstä sekä valtuuskunnan har-

6 §

Kunnallisen eläkelaitoksen menot jaetaan jokaiselta varainhoitovuodelta jäsenyhteisöjen vastattaviksi. *Eläkelaitoksen valtuuskunnan päättämä osuus kustannuksista jaetaan jäsenyhteisöjen tämän lain soveltamisalaan kuuluville henkilöille suorittamien palkkojen, palkkioiden ja ansionmenetyksen korvausten sekä sportteiden ja muiden valtuuskunnan edellä lueteltuihin rinnastamien ansioiden yhteismäärien suhteessa. Ennen jakoa edellä tarkoitettut ansiot kerrotaan valtuuskunnan vahvistamalla kertoimella, jonka suuruus riippuu tämän lain soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden eläketurvan*

Voimassa oleva laki

kinnan mukaan muistakin eläkevastuisiin vaikuttavista tekijöistä. *Tämän lain piirissä* ovat henkilöt ovat velvollisia osallistumaan eläkelaitoksen menojen kattamiseen siten kuin 6c §:ssä säädetään.

Ehdotus

sisällöstä sekä valtuuskunnan harkinnan mukaan muistakin eläkevastuisiin vaikuttavista tekijöistä. *Valtuuskunta voi myös päättää jakaa osan kustannuksista jäsenyhteisöjen palveluksen perusteella varainhoitovuonna maksettujen tämän lain mukaisten eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärien suhteessa. Jäsenyhteisö on lisäksi velvollinen suorittamaan eläkelaitokselle valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan määrättyt eri eläkelajien omavastuuosuudet. Tämän lain soveltamisalaan* kuuluvat henkilöt ovat velvollisia osallistumaan eläkelaitoksen menojen kattamiseen siten kuin 6 c §:ssä säädetään.

Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta antaa tarkemmat ohjeet l momentin soveltamisesta.

9 §

Kunnallisen eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöön panemista.

9 §

Eläkkeen hakijan tai saajan ja eläkeasiamiehen on toimitettava 8 §:n l momentissa tarkoitettu valituskirjelmänsä valitusajassa eläkelaitokselle.

Jos eläkelaitos hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten, kuin 8 §:ssä säädetään.

Jos eläkelaitos ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä 2 momentissa mainitun tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa eläkelautakunnan tai, jos valitus koskee eläkelautakunnan päätöstä, korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Eläkelaitos voi tällöin väliaikaisella päätöksellä oikaista aikaisemman päätöksensä siltä osin, kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos asia oli jo toimitettu valitusviranomaiselle, eläkelaitoksen on ilmoitettava sille heti väliaikaisesta päätöksestä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta. Eläkeasiamiehen tekemä valitus on aina toimitettava valitusviranomaisen käsiteltäväksi.

Edellä 3 momentissa tarkoitettusta määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava asianomaiselle valitusviranomaiselle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

Voimassa oleva laki

9a §

Kunnallisen eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan lainvoimainen eläkkeen takaisinperintää koskeva päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoiman saanut tuomio.

10 §

Milloin kunnallisen eläkelaitoksen lainvoimainen eläkettä koskeva päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisesti ei ole lain tai eläkesäännön mukainen, eläkelaitoksella on valta, jos on kysymys evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi.

Jos eläkelaitos on tehnyt esityksen lainvoimaisen eläkettä koskevan päätöksen purkamisesta, eläkelaitos voi, kunnes asia on ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksen mukaisin määrin.

11 §

Liikaa maksettu eläkemäärä saadaan periä takaisin myös siten, että se vähennetään vastaisista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä älköön kuitenkaan vähennettävä enem-

Ehdotus

9 a §

Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanoa.

Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan lainvoimainen eläkkeen takaisinperintää koskeva päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoiman saanut tuomio.

10 §

Eläkelaitos voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn edun tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös eläkelautakunta voi menetellä vastaavasti valitusasiaa käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 8 §:ssä säädetään.

10 b §

Jos eläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen, eläkelaitos voi asianosaisten suostumuksella poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudeleen (asiavirheen korjaaminen).

Jos eläkelaitoksen päätöksessä on ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe, sen on korjattava päätöksensä. Virhettä ei saa kuitenkaan korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen (kirjoitusvirheen korjaaminen).

Korjaamisesta on tehtävä merkintä eläkelaitoksen tallekappaleeseen. Asianosaiselle on toimitettava korjattu tai uusi päätös. Jos päätöksestä on vireillä muutoksenhaku, eläkelaitoksen on ilmoitettava korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta ja toimitettava siitä tehty päätös myös valitusviranomaiselle.

Päätökseen, jolla eläkelaitos on hylännyt virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa hakea muutosta valittamalla.

11 §

Jos henkilö on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheuttomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Voimassa oleva laki

pää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakkoperintälain nojalla pidätetty ennakko.

Aiheettomasti maksettu *eläkemäärä* voidaan jättää takaisin perimättä, jos sen myöntämisen tai maksamisen ei ole katsottava johtuneen *eläkkeen* saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä.

Tämän lain mukaista eläkettä ei saa siirtää ilman eläkelaitoksen suostumusta toiselle. Sopimus, joka tarkoittaa eläkkeen panttaamista, on mitätön.

12 §

Valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen tai laitos, eläketurvakeskus, yksityinen työnantaja, vakuutus- ja eläkelaitos *sekä* sairaala ja virkasuhteessa oleva lääkäri ovat velvolliset pyynnöstä antamaan maksutta kunnalliselle eläkelaitokselle ja eläkelautakunnalle hallussaan olevat käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun *vaikuttavat* tiedot. Lääkärinlausunnosta on suoritettava kohtuullinen korvaus.

Eläkelaitoksen jäsenyhteisö on velvollinen antamaan eläkelaitokselle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain täytäntöönpanoa varten, ja eläkelaitoksella on oikeus tarkastaa jäsenyhteisön kirjoista tietojen oikeellisuus.

Eläkelaitoksen on ulosottoa varten asianomaisen viranomaisen pyynnöstä ilmoitettava maksamansa eläkkeen määrä sekä tiedossaan olevat muut laitokset, jotka maksavat eläkkeensaajalle toimeentuloetuuksia.

Ehdotus

Aiheettomasti maksettu *etuus* voidaan jättää *osittain tai kokonaan* takaisin perimättä, jos *tämä katsotaan kohtuulliseksi* ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen *etuuden* saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä *tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.*

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettava eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosan siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakkoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

Tämän lain mukaista etuutta ei saa siirtää ilman eläkelaitoksen suostumusta toiselle. Sopimus, joka tarkoittaa eläkkeen panttaamista, on mitätön.

12 §

Valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen tai laitos, eläketurvakeskus, yksityinen työnantaja, vakuutus- ja eläkelaitos, sairaala ja virkasuhteessa oleva lääkäri *sekä muut viranomaiset ja laitokset, jotka myöntävät tämän lain mukaisen etuuden määrään tai sen saamisoikeuteen vaikuttavia etuuksia*, ovat velvolliset pyynnöstä antamaan maksutta kunnalliselle eläkelaitokselle ja eläkelautakunnalle hallussaan olevat käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun *liittyvät* tiedot. Lääkärinlausunnosta on suoritettava kohtuullinen korvaus.

Eläkelaitoksen jäsenyhteisö on velvollinen antamaan eläkelaitokselle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain täytäntöönpanoa varten, ja eläkelaitoksella on oikeus tarkastaa jäsenyhteisön kirjoista tietojen oikeellisuus. *Jos jäsenyhteisö jättää tiedot toimittamatta tai toimittaa ne myöhemmin kuin eläkelaitos määrää, voidaan 6 §:n mukainen maksuosuus määrätä suoritettavaksi enintään kaksinkertaisena.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1995.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämän lain oikaisuvaatimusta ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä sovelletaan päätökseen, joka on annettu tämän lain voimassa ollessa.
